

DOI 10.26886/2520-7474.4(62)2024.1

UDC: 1:37:004:005.44

**THE ROLE OF ETHICS IN THE EVOLUTION OF IT EDUCATION IN
UKRAINE THROUGH THE LENS OF MICHEL FOUCAULT'S
POSTMODERN CONCEPTS**

Igor Gamula, PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor

<https://orcid.org/0000-0001-7651-3273>

e-mail: gamulaigor@ukr.net

Mykhailo Dragomanov State University of Ukraine

Serhii Horianskyi, Postgraduate Student

<https://orcid.org/0009-0004-5483-8519>

e-mail: horianskyi15@gmail.com

Mykhailo Dragomanov State University of Ukraine

This article examines the role of ethics in the development of IT education in Ukraine, analyzing its meaning through the prism of Michel Foucault's postmodern concepts. It was determined that ethics not only forms moral standards, but is also a tool for regulating power and knowledge in the educational process. Through educational seminars, trainings and the implementation of policies of transparency and responsibility, teachers and university administrations contribute to the formation of new subjects capable of critically considering and using the acquired knowledge. Major ethical challenges, including inequality of access to education, problems with the material and technical base, and academic dishonesty, require a comprehensive approach to overcome them.

Recommendations for further research include the development of specific measures for educational institutions aimed at integrating ethical principles into curricula, improving the qualifications of teachers, and ensuring equal access to educational resources. The importance of analysis

and deconstruction of existing discourses and practices in the context of postmodern theory is emphasized, which will allow creating a fairer and more effective system of IT education. The article emphasizes the critical importance of ethics for the formation of highly qualified, responsible and ethically conscious specialists, which is key to increasing the competitiveness of Ukrainian IT education in the international arena.

Key words: *ethics, IT education, Ukraine, postmodernism, Foucault.*

Кандидат педагогічних наук, доцент Гамула І.А., аспірант Горянський С.В., Роль етики в еволюції ІТ-освіти в Україні через призму постмодерністських концепцій Мішеля Фуко / Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Київ, Україна

У статті досліджено роль етики у розвитку ІТ-освіти в Україні, аналізуючи її значення через призму постмодерністських концепцій Мішеля Фуко. Визначено, що етика не лише формує моральні стандарти, але й є інструментом регулювання влади та знання в освітньому процесі. Викладачі та адміністрація університетів через навчальні семінари, тренінги та впровадження політик прозорості та відповідальності сприяють формуванню нових суб'єктів, здатних критично осмислювати та використовувати отримані знання. Основні етичні виклики, зокрема нерівність доступу до освіти, проблеми з матеріально-технічною базою та академічна нечесність, вимагають комплексного підходу для їх подолання.

Рекомендації для подальших досліджень включають розробку конкретних заходів для навчальних закладів, спрямованих на інтеграцію етичних принципів у навчальні програми, підвищення кваліфікації викладачів та забезпечення рівного доступу до освітніх ресурсів. Підкреслюється важливість аналізу та деконструкції існуючих дискурсів та практик у контексті постмодерністської

теорії, що дозволить створити більш справедливу та ефективну систему ІТ-освіти. Стаття підкреслює критичну важливість етики для формування висококваліфікованих, відповідальних та етично свідомих фахівців, що є ключовим для підвищення конкурентоспроможності української ІТ-освіти на міжнародній арені.

Ключові слова: етика, ІТ-освіта, Україна, постмодернізм, Фуко.

Постановка проблеми. Важливість ІТ-освіти в сучасному світі можна розглядати через призму трансформаційних процесів знання та влади, які відбуваються у нашому суспільстві. Інформаційні технології стали не лише інструментом для обробки та зберігання даних, але й потужним механізмом впливу на соціальні структури, комунікації та саму природу знання. В епоху постмодерну, де знання є децентралізованим і фрагментованим, ІТ-освіта відіграє ключову роль у формуванні нових форм суб'єктивності та практик влади. Вона забезпечує не лише технічну компетентність, але й сприяє розвитку критичного мислення, необхідного для розуміння та аналізу інформаційних потоків, що безперервно циркулюють у глобальному просторі. ІТ-освіта є засобом формування нових дискурсів, які, за Фуко, є не лише мовними формами, а й практиками, що конституюють реальність, в якій ми живемо [10; 11].

Інформаційні технології, за своєю суттю, є інструментами контролю та нагляду, але водночас вони надають можливість опору та альтернативних форм самоорганізації. Вони дозволяють суб'єктам виходити за межі традиційних структур влади, створюючи нові простори для комунікації та співпраці. У цьому контексті ІТ-освіта стає важливим елементом у боротьбі за гегемонію знання, де домінують не лише державні та корпоративні структури, але й численні альтернативні голоси та рухи. Важливість ІТ-освіти у сучасному світі полягає не лише у підготовці фахівців, здатних працювати з новітніми технологіями, але й

у створенні умов для критичного осмислення тих змін, які ці технології приносять у наше життя. Вона є необхідним елементом у формуванні нового типу суб'єктивності, здатної до адаптації та критичного осмислення в умовах постмодерної дійсності, де знання і влада постійно перетинаються, трансформуючи одне одного.

У контексті сучасної України, яка обороняється від російської агресії, зростання ролі ІТ-освіти набуває особливої значущості. Зміни, що відбуваються у світовому інформаційному просторі, технологічний прогрес та загроза, яку несе агресивна політика сусідньої держави, висувають нові виклики і водночас відкривають нові можливості для ІТ-освіти в Україні. Адже ІТ-освіта в умовах війни виступає як ключовий інструмент для зміцнення національної безпеки та обороноздатності. Сучасні технології є необхідними для розробки та впровадження систем кібербезпеки, які здатні протистояти інформаційним атакам та забезпечувати захист критично важливих інфраструктур. Високий рівень підготовки ІТ-фахівців стає запорукою ефективної оборони країни у кіберпросторі, що є важливим компонентом загальної стратегії безпеки.

Також розвиток ІТ-освіти сприяє економічній стабільності та відновленню країни. Інформаційні технології надають можливість для створення нових робочих місць, залучення інвестицій та розвитку інноваційних проектів. У сучасному світі ІТ-сектор є одним з найбільш динамічних і перспективних, а тому його розвиток є критично важливим для економічного зростання України в умовах війни та післявоєнного відновлення.

Поняття етики в контексті ІТ-освіти є надзвичайно важливим аспектом формування висококваліфікованих і соціально відповідальних спеціалістів, здатних працювати у сфері інформаційних технологій. Сучасне суспільство, яке все більше залежить від цифрових технологій, стикається з численними етичними викликами, які потребують

ретельного аналізу та впровадження відповідних принципів у навчальний процес. Етика в ІТ-освіті охоплює широкий спектр питань, від захисту даних і конфіденційності до академічної чесності та соціальної відповідальності розробників. В умовах швидкого розвитку технологій, етичні норми та стандарти мають стати невід'ємною частиною навчальних програм, щоб підготувати студентів до прийняття відповідальних рішень у їхній професійній діяльності.

По-перше, важливим аспектом є навчання майбутніх фахівців принципам захисту даних та конфіденційності. У світі, де дані стали новою валютою, питання їх безпеки набувають особливої актуальності. Студенти повинні усвідомлювати етичні наслідки порушення конфіденційності та вміти розробляти системи, які забезпечують максимальний захист інформації користувачів.

По-друге, академічна чесність є фундаментальною складовою етики в ІТ-освіті. У середовищі, де інтелектуальна власність відіграє ключову роль, важливо навчити студентів поважати чужі напрацювання та уникати плагіату. Це включає як використання чужого коду чи алгоритмів, так і належне цитування джерел та розробок інших дослідників.

По-третє, ІТ-освіта повинна виховувати соціальну відповідальність розробників. Це означає, що майбутні фахівці мають усвідомлювати вплив своїх розробок на суспільство, враховувати можливі негативні наслідки та прагнути до створення технологій, які сприятимуть загальному добробуту. Важливо, щоб студенти розуміли, що їхні рішення можуть впливати на життя мільйонів людей і відповідно оцінювали етичні аспекти своєї роботи.

Крім того, етика в ІТ-освіті повинна включати аспекти професійної відповідальності та корпоративної етики. Майбутні спеціалісти повинні знати про стандарти професійної поведінки, включаючи питання

справедливості, прозорості та відповідальності перед клієнтами та суспільством. Таким чином, введення поняття етики в контексті ІТ-освіти є критично важливим для формування висококваліфікованих, відповідальних та етично свідомих спеціалістів, здатних працювати у швидкозмінному світі інформаційних технологій. Це не тільки сприяє підвищенню якості освіти, але й забезпечує розвиток суспільства, де технології використовуються на благо всіх його членів.

Метою статті є дослідження ролі етики в еволюції ІТ-освіти в Україні, зокрема в умовах сучасних викликів та перспектив її розвитку, з акцентом на формування відповідальних і соціально свідомих фахівців у сфері інформаційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Основні етичні принципи в ІТ-освіті включають академічну доброчесність, подолання цифрових розривів, справедливість та повагу до інтелектуальної власності, які є важливими для формування відповідальних і соціально свідомих фахівців. Зупинимось на цьому детальніше.

Академічна доброчесність є фундаментальним принципом, що підкреслює важливість чесності, прозорості та справедливості у навчальному процесі [2]. Вона включає уникнення плагіату, фальсифікації даних та будь-яких форм академічної нечесності. У контексті ІТ-освіти, це означає, що студенти повинні створювати оригінальні роботи, належним чином посилатися на використані джерела та поважати інтелектуальну власність інших.

Подолання цифрових розривів стосується забезпечення рівного доступу до інформаційних технологій та освітніх ресурсів для всіх студентів, незалежно від їхнього соціально-економічного статусу, географічного розташування чи інших обставин [4]. Це означає створення умов, за яких всі студенти мають рівні можливості для навчання та розвитку в ІТ-сфері, що сприяє соціальній справедливості

та рівності. «Розрив у знаннях у поєднанні з браком матеріальних та технічних ресурсів на рівні окремого індивідуума, громади або країни лише збільшить наявні економічні та соціальні розбіжності та інформаційні загрози» [4, с. 37]

Справедливість як етичний принцип передбачає рівне ставлення до всіх студентів, незалежно від їхнього походження, статі, віку, раси, релігії або інших характеристик. «Справедливість отримує позитивний прояв завдяки системі цінностей, природа яких пов'язана з людськими потребами і які знаходяться у сфері почуттів, свідомості та підсвідомості. З тенденцією до ескалації соціальної нестійкості порівняння різних шляхів заради досягнення справедливого розвитку стає все більш затребуваним» [6, с. 19]. У контексті ІТ-освіти, це означає надання однакових можливостей для навчання, розвитку та кар'єрного зростання всім учасникам освітнього процесу. Це також включає справедливе оцінювання студентських робіт та забезпечення рівного доступу до навчальних матеріалів та ресурсів.

Повага до інтелектуальної власності є ключовим елементом етичної поведінки в ІТ-освіті. «Проблеми у багатьох країнах, пов'язані з дотриманням прав інтелектуальної власності, обумовлені насамперед низьким рівнем культури пересічних громадян з питань інтелектуальної власності, недостатнім рівнем правової обізнаності творців з питань інтелектуальної власності, окремими недоліками у функціонуванні механізму державної системи охорони прав інтелектуальної власності» [5, с. 29]. Це означає, що студенти та викладачі повинні визнавати і захищати права авторів на їхні роботи, уникаючи незаконного використання чи розповсюдження чужих розробок, програмного забезпечення, алгоритмів або будь-яких інших інтелектуальних продуктів. Дотримання цього принципу сприяє розвитку

інновацій та творчості, забезпечуючи винагороду та визнання за оригінальні досягнення.

У провідних університетах світу є плідні зразки етичних кодексів, зокрема і щодо ІТ-освіти. Так, кодекс етичної поведінки Стенфордського університету охоплює принципи, які керують етичними, професійними та правовими стандартами поведінки. Центральним принципом є повага до інших, чесність, інтеграція та справедливість. Члени університетської спільноти зобов'язані дотримуватися високих етичних стандартів у навчанні, дослідженнях та бізнес-практиках [15].

Кодекс етичної поведінки Нью-Йоркського університету підкреслює важливість дотримання етичних стандартів, спрямованих на підтримання репутації університету за відмінність та чесність. Він встановлює загальні принципи, до яких повинні прагнути всі члени університетської спільноти, включаючи повагу до прав інтелектуальної власності, справедливість та дотримання законів і регламентів [13].

Стандарти етичної поведінки Університету Каліфорнії, Берклі охоплюють широкий спектр принципів, включаючи чесність, справедливість, відповідальність та повагу до інших. Кодекс також регламентує поведінку в наукових дослідженнях, дотримання законів та університетських політик, а також забезпечує безпечне і гідне робоче середовище для всіх членів спільноти [15].

Інтеграція етики у навчальні програми є важливою практикою, яка допомагає формувати у студентів ІТ-спеціальностей глибоке розуміння етичних питань та розвивати навички прийняття відповідальних рішень. Наприклад, Університет Каліфорнії пропонує курс «Ethics and Law on the Electronic Frontier», де студенти досліджують правові та етичні аспекти використання інформаційних технологій. Курс включає вивчення конфіденційності, захисту даних, інтелектуальної власності та етики хакерства. Завдяки цьому студенти отримують глибоке розуміння

етичних та правових питань, що стосуються їхньої професійної діяльності, що підвищує їхню відповідальність та готовність до реальних викликів [16].

Симуляції та практичні завдання є ще однією важливою практикою етичного виховання студентів ІТ-спеціальностей. У Стенфордському університеті, наприклад, проводяться симуляції та практичні завдання, що включають етичні дилеми. У курсі «Computer and Network Security» студенти працюють над кейсами, де вони повинні знайти баланс між безпекою, конфіденційністю та етичними стандартами. Цей підхід дозволяє студентам застосовувати теоретичні знання на практиці та розвивати навички прийняття рішень в етично складних ситуаціях, що є важливим для їхньої майбутньої професійної діяльності [15].

Впровадження корпоративних та індивідуальних кодексів етики також грає важливу роль у формуванні етичної культури серед студентів ІТ-спеціальностей [14].

Ці практики демонструють, як етичне виховання може бути інтегроване в навчальні програми ІТ-спеціальностей, сприяючи формуванню відповідальних, критично мислячих і етично свідомих фахівців. Вони допомагають студентам розуміти важливість етичних принципів у їхній професійній діяльності, забезпечуючи їх необхідними знаннями та навичками для прийняття етично обґрунтованих рішень у складних ситуаціях.

Повертаючись до розвитку ІТ-освіти в Україні слід підкреслити головні проблеми та тенденції, які впливають на її ефективність та якість. Дослідження цих аспектів є важливим для створення стратегії подолання існуючих викликів та використання можливостей для покращення освітнього процесу.

Однією з основних проблем є нерівність доступу до ІТ-освіти. Відсутність рівного доступу до якісних ІТ-освітніх ресурсів для студентів

з різних регіонів країни залишається серйозною перешкодою. Сільські та віддалені райони часто мають обмежені можливості для навчання через недостатню інфраструктуру та відсутність кваліфікованих викладачів. Це створює диспропорції в рівні освіти та професійної підготовки між студентами з міст і сіл, що в свою чергу впливає на їхні кар'єрні перспективи [12, с. 127].

Іншою значущою проблемою є недостатнє фінансування ІТ-освіти, що призводить до застарілої матеріально-технічної бази у багатьох навчальних закладах. Це ускладнює навчальний процес та знижує якість освіти, оскільки студенти не мають доступу до сучасного обладнання та програмного забезпечення. Відсутність інвестицій у новітні технології та інфраструктуру робить українські університети менш конкурентоспроможними на міжнародній арені [9, с. 45].

Проблеми з підготовкою викладачів також є суттєвою перешкодою для розвитку ІТ-освіти. Викладачі ІТ-дисциплін часто не мають достатнього рівня підготовки, щоб відповідати сучасним вимогам ринку праці. Вони потребують постійного підвищення кваліфікації та освоєння нових технологій і методів навчання. Без належної підготовки викладачів важко забезпечити якісне навчання студентів, що в свою чергу впливає на їхню конкурентоспроможність на ринку праці, адже «скрізь, де проводяться освітні реформи, інтегруються ефективні парадигми глобальної комп'ютерної освіти в українські реалії, потрібні спеціалісти, здатні фахово й доступно навчати молодь і дорослих цифровим технологіям. Стандартизація освіти сприяє унормуванню освітнього процесу, а також притоку у вітчизняні установи мотивованих учнів і висококваліфікованих працівників» [8, с. 101].

Проблеми з академічною доброчесністю, такі як поширення плагіату та академічної нечесності серед студентів ІТ-спеціальностей, підривають довіру до системи освіти та знижують якість підготовки

фахівців. Впровадження ефективних заходів для запобігання та боротьби з такими явищами є необхідним кроком для покращення ситуації. Необхідно розробити та впровадити інструменти, які б сприяли розвитку академічної чесності серед студентів та викладачів .

Серед основних тенденцій, які позитивно впливають на розвиток ІТ-освіти, можна виділити зростання популярності онлайн-освіти. Онлайн-освіта стає все більш популярною, особливо у контексті пандемії COVID-19 та війни. Це відкриває нові можливості для студентів з віддалених регіонів та сприяє розширенню доступу до якісних освітніх ресурсів. Завдяки онлайн-курсам студенти можуть отримувати знання від провідних викладачів та інструкторів з усього світу, що значно підвищує їхній рівень підготовки.

Інтеграція етичних принципів в навчальні програми стає ще однією важливою тенденцією. Зростає увага до етичних аспектів ІТ-освіти, що включає навчання студентів принципам академічної доброчесності, конфіденційності даних та соціальної відповідальності розробників. Це сприяє формуванню етично свідомих фахівців, які здатні приймати відповідальні рішення та враховувати етичні наслідки своїх дій.

Розвиток співпраці з ІТ-компаніями також є важливою тенденцією. Відбувається активна співпраця між навчальними закладами та ІТ-компаніями, що сприяє покращенню якості освіти та підготовки студентів до реальних умов роботи. ІТ-компанії надають сучасне обладнання, організовують стажування та пропонують практичні курси, що дозволяє студентам отримувати актуальні знання та навички, необхідні для успішної кар'єри.

Залучення іноземних інвестицій та грантів також грає важливу роль у розвитку ІТ-освіти в Україні. Зростає кількість міжнародних програм та грантів, спрямованих на підтримку розвитку ІТ-освіти. Це дозволяє покращувати матеріально-технічну базу, підвищувати

кваліфікацію викладачів та розширювати освітні можливості для студентів. Міжнародна співпраця відкриває нові горизонти для українських студентів та викладачів, надаючи доступ до найсучасніших знань та технологій.

Виявлення основних проблем та тенденцій у розвитку ІТ-освіти в Україні є критично важливим для формування стратегії її подальшого вдосконалення. Вирішення проблем нерівного доступу до освіти, покращення матеріально-технічної бази, підвищення кваліфікації викладачів та боротьба з академічною нечесністю можуть значно підвищити якість підготовки ІТ-фахівців. Водночас, використання можливостей, які надають онлайн-освіта, співпраця з ІТ-компаніями та міжнародні гранти, сприятимуть створенню конкурентоспроможної та інноваційної освітньої системи [3].

У контексті постмодернізму, зокрема поглядів Мішеля Фуко, роль викладачів та адміністрації у формуванні етичної культури набуває особливого значення. Фуко підкреслював, що влада і знання нерозривно пов'язані, і вищі навчальні заклади є місцями, де ця взаємодія проявляється найочевидніше [11, с. 34]. Вони не лише передають знання, але й формують дискурси, які визначають, що є прийнятним або неприпустимим у суспільстві. Тому впровадження етичних принципів у навчальний процес є ключовим для формування нових суб'єктів влади і знання, здатних критично осмислювати і впливати на сучасні соціальні структури.

Навчальні семінари та тренінги з етики для викладачів є одним з основних інструментів у цьому процесі. Вони допомагають викладачам усвідомлювати значущість етичної поведінки та надають їм необхідні навички для ефективного викладання етичних принципів студентам. Відповідно до Фуко, такі заходи можна розглядати як технології влади, що впливають на формування суб'єктивності викладачів і студентів. Це

дозволяє викладачам розвивати критичне мислення та навички управління етичними дилемами, що є важливими для формування нового покоління освічених та відповідальних громадян.

Політика прозорості та відповідальності в університетах також є ключовим елементом у формуванні етичної культури. Вона забезпечує чіткі стандарти поведінки для всіх членів університетської спільноти, створюючи умови для відповідального використання влади. Фуко зазначав, що дисциплінарні інститути, такі як університети, використовують різноманітні механізми для контролю та нормування поведінки своїх членів. Університет Каліфорнії, наприклад, має розроблені етичні кодекси, які регламентують академічну чесність, справедливість у ставленні до всіх студентів та відповідальність за свої дії [15]. Впровадження таких політик сприяє створенню атмосфери довіри та взаємоповаги, що є необхідною умовою для розвитку етичної культури.

Прозорість у процесах прийняття рішень, розподілу ресурсів та оцінювання навчальних досягнень є важливим аспектом цієї політики. В університетах, де впроваджена політика прозорості та відповідальності, знижується рівень корупції та академічної нечесності, що позитивно впливає на загальну якість освіти. Викладачі та адміністрація несуть відповідальність за дотримання етичних стандартів, що сприяє формуванню культури відповідальності та підзвітності. Університети, що дотримуються принципів прозорості та відповідальності, використовують різноманітні механізми для підтримки цих принципів, включаючи незалежні комітети з етики, регулярні аудити та звіти про дотримання етичних стандартів.

Етика відіграє вирішальну роль у кар'єрному зростанні та професійному розвитку, створюючи фундамент для довгострокового успіху та стабільності в будь-якій професійній сфері. Дотримання

етичних принципів, таких як чесність, відповідальність, справедливість та повага до інтелектуальної власності, допомагає працівникам здобути довіру та повагу колег, керівників та клієнтів. У сучасному світі, де репутація компанії та її співробітників стає все більш важливою, етична поведінка є ключовим фактором, що впливає на кар'єрні перспективи.

Одним з основних аспектів впливу етики на кар'єрний ріст є формування позитивної репутації. Працівники, які дотримуються високих етичних стандартів, часто отримують визнання від колег та керівництва, що може призвести до швидшого просування по службі та підвищення на відповідальніші посади. Чесність та прозорість у взаємовідносинах сприяють створенню надійних професійних зв'язків, що є важливим для побудови успішної кар'єри. Наприклад, згідно з дослідженням, проведеним Інститутом бізнес-етики, компанії, які дотримуються етичних стандартів, мають менший ризик корупції та кращі фінансові показники, що позитивно впливає на професійний розвиток їхніх працівників [7].

Етика також відіграє важливу роль у професійному розвитку через забезпечення довгострокової стабільності та можливостей для навчання і зростання. Працівники, які діють етично, менш ймовірно стануть учасниками юридичних конфліктів або внутрішніх розслідувань, що може негативно вплинути на їхню кар'єру. Вони також мають більше можливостей для участі в програмах підвищення кваліфікації та професійного розвитку, оскільки роботодавці охочіше інвестують у розвиток етично відповідальних співробітників. За даними дослідження, проведеного Гарвардською школою бізнесу, етичні працівники мають більшу ймовірність отримання доступу до професійних ресурсів та можливостей, що сприяє їхньому постійному розвитку та вдосконаленню [1].

Етична поведінка сприяє створенню здорового робочого середовища, що є важливим фактором для кар'єрного зростання та професійного розвитку. Коли працівники відчують, що їхні колеги та керівництво діють чесно і справедливо, вони мають більше мотивації до продуктивної праці та інновацій. Таке середовище сприяє колективній роботі, обміну знаннями та ідеями, що є критично важливим для професійного зростання. Дослідження, проведені Gallup, показують, що працівники, які працюють у середовищі з високими етичними стандартами, демонструють вищий рівень залученості та задоволеності роботою, що позитивно впливає на їхні кар'єрні перспективи [14].

Важливо також зазначити, що етика є невід'ємною частиною лідерства. Лідери, які демонструють високу етичну поведінку, не тільки підвищують свою репутацію, але й створюють приклад для наслідування, що сприяє формуванню етичної культури в організації. Це, у свою чергу, сприяє стабільності та довгостроковому успіху компанії, що позитивно впливає на всі аспекти професійного життя її співробітників. Лідерство, засноване на етичних принципах, сприяє створенню справедливого та прозорого робочого середовища, де кожен працівник має рівні можливості для кар'єрного росту та професійного розвитку.

Висновки. У результаті дослідження, розглянутого через призму постмодернізму Мішеля Фуко, було визначено, що етика відіграє критично важливу роль у розвитку ІТ-освіти в Україні. Етика в цьому контексті не просто служить набором моральних принципів, але стає механізмом регулювання влади та знання. В університетах, як зазначав Фуко, знання та влада взаємодіють, формуючи дискурси, які визначають норми та стандарти поведінки. Викладачі та адміністрація університетів, через впровадження етичних принципів у навчальний процес, активно

впливають на формування нових суб'єктів, здатних критично осмислювати та використовувати отримані знання.

Основні етичні виклики включають нерівність доступу до якісної освіти, проблеми з матеріально-технічною базою, недостатню підготовку викладачів та академічну недобросовісність. Нерівність доступу можна розглядати як наслідок існуючих владних структур, які, за Фуко, регулюють, хто має доступ до знання і як це знання розподіляється. Подолання цих викликів потребує деконструкції існуючих владних відносин та впровадження нових практик, які забезпечують рівний доступ до освітніх ресурсів. Впровадження прозорості та відповідальності у всі аспекти діяльності університетів стає важливим кроком у цьому напрямку.

Рекомендації для подальших досліджень мають враховувати, що знання і влада є нерозривно пов'язаними, а отже, дослідження повинні зосереджуватися на аналізі того, як етичні стандарти формують дискурси та практики в освітній сфері. Необхідно розробити конкретні рекомендації для навчальних закладів, які включають інтеграцію етичних дисциплін у навчальні програми, організацію регулярних семінарів та тренінгів з етики для викладачів та студентів, створення ефективних механізмів запобігання академічній нечесності та забезпечення рівного доступу до освітніх ресурсів. Ці заходи сприятимуть формуванню нового типу суб'єктивності серед студентів, що відповідає сучасним соціальним та технологічним викликам. Подальші наукові дослідження у сфері етики в ІТ-освіті повинні зосереджуватися на вивченні ефективності різних підходів до впровадження етичних стандартів, аналізі міжнародного досвіду та його адаптації до українських реалій. Особливу увагу слід приділити дослідженню взаємозв'язку між етикою та професійним розвитком, впливу етики на кар'єрний ріст та інтеграцію нових технологій у

навчальний процес з урахуванням етичних принципів. Відповідно до Фуко, важливо вивчати, як нові технології змінюють владні структури та які етичні виклики це викликає.

Література:

1. Гарвардська школа бізнесу, 2023, <<https://www.hbs.edu/Pages/default.aspx>> (2024, червень, 02).
2. Доценко, І.О. (2022) Академічна доброчесність у системі забезпечення якості вищої освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика*, № 32, 31-42.
3. Кремень, В. Г., Биков, В. Ю., Ляшенко, О. І., Литвинова, С. Г., Луговий, В. І., Мальований, Ю. І., Топузов, О. М. (2022) Науково-методичне забезпечення цифровізації освіти України: стан, проблеми, перспективи. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. № 4(2), 1-49.
4. Криклій, О.А. (2021) Роль освіти у подоланні цифрових розривів та забезпеченні цифрової інклюзії. *Науковий погляд: економіка та управління*, №5 (75), 33-40.
5. Кулініч, О. (2021) Культура та освіта у сфері інтелектуальної власності в контексті забезпечення виконання міжнародних зобов'язань. *Університетські наукові записки*, №6 (84), 28-37.
6. Новіков, В. (2023) Етичний принцип справедливості у просовуванні концепції людського розвитку. *Demography and Social Economy*, № 51(1), 3–22.
7. Освіта заради справедливості. Серія університетських модулів: Доброчесність та етика, 2021, <https://www.unodc.org/documents/e4j/IntegrityEthics/E4J_Integrity_and_Ethics_Module_11_final_UKR.pdf> (2024, червень,02).

8. Смалько, О.А. (2022) Нові можливості розвитку цифрових компетентностей здобувачів освіти закладів професійно-технічної та фахової передвищої освіти. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Фізико-математичні науки*, Випуск 15, 100-103.
9. Федулова, Л. (2018) Національна інноваційна система в умовах цифровізації. *Економічна теорія та право*, № 4 (35), 44-64.
10. Фуко Мішель. (1998) Наглядати й карати / пер. з фр. Петра Таращука. Київ: Основи, 392.
11. Фуко Мішель. (2000) Проблеми методу: Інтерв'ю з Мішелєм Фуко. Пер. з французької Віталій Лях. У вид. Після філософії: Кінець чи трансформація? Київ: Четверта хвиля.
12. Хандій, О.О. (2019) Державна підтримка трансформації трудових відносин в ІТ-сфері в умовах цифровізації економіки. *Економіка промисловості*, № 2, 126-145.
13. Code of Ethical Conduct, 2024, <<https://www.nyu.edu/about/policies-guidelines-compliance/compliance/code-of-ethical-conduct.html>>(2024, червень, 02).
14. Leadership & Management. Gallup, 2023, <<https://www.gallup.com/404252/indicator-leadership-management.aspx>> (2024, червень, 02).
15. Standards of Ethical Conduct, 2005, <<https://ethics.berkeley.edu/code-conduct> > (2024, червень, 02).
16. University Code of Conduct, 2024, <<https://oec.stanford.edu/code-conduct> > (2024, червень,02).

References:

1. Harvardska shkola biznesu [Harvard Business School], 2023, <<https://www.hbs.edu/Pages/default.aspx>> [in Ukrainian] (2024, cherven, 02).

2. Dotsenko, I.O. (2022) Akademichna dobrochesnist u systemi zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity [Academic Integrity in the Higher Education Quality Assurance System]. Pedagogichna osvita: teoriia i praktyka, № 32, 31-42. [in Ukrainian].
3. Kremen, V. H., Bykov, V. Yu., Liashenko, O. I., Lytvynova, S. H., Luhovyi, V. I., Malovanyi, Yu. I., Topuzov, O. M. (2022) Naukovo-metodychne zabezpechennia tsyfrovizatsii osvity Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy [Scientific and methodological support of digitalization of education in Ukraine: state, problems, prospects]. Visnyk Natsionalnoi akademii pedagogichnykh nauk Ukrainy. № 4(2), 1-49. [in Ukrainian].
4. Kryklii, O.A. (2021) Rol osvity u podolanni tsyfrovyykh rozryviv ta zabezpechenni tsyfrovoi inkluzii [The role of education in bridging digital divides and ensuring digital inclusion]. Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia, №5 (75), 33-40. [in Ukrainian].
5. Kulinich, O. (2021) Kultura ta osvita u sferi intelektualnoi vlasnosti v konteksti zabezpechennia vykonання mizhnarodnykh zoboviazan [Culture and education in the field of intellectual property in the context of ensuring the fulfillment of international obligations]. Universytetski naukovi zapysky, №6 (84), 28-37. [in Ukrainian].
6. Novikov, V. (2023) Etychnyi pryntsyp spravedyvosti u prosovuvanni kontseptsii liudskoho rozvytku [The ethical principle of justice in promoting the concept of human development]. Demography and Social Economy, № 51(1), 3–22. [in Ukrainian].
7. Osvita zarady spravedyvosti [Education for justice]. Seriiia universytetskykh moduliv: Dobrochesnist ta etyka, 2021, <https://www.unodc.org/documents/e4j/IntegrityEthics/E4J_Integrity_and_Ethics_Module_11_final_UKR.pdf > [in Ukrainian]. (2024, cherven,02).
8. Smalko, O.A. (2022) Novi mozhlyvosti rozvytku tsyfrovyykh kompetentnosti zdobuvachiv osvity zakladiv profesiino-tekhnichnoi ta

fakhovoi peredvyskhchoi osvity [New opportunities for the development of digital competences of students of vocational and technical and vocational higher education institutions]. Visnyk Kamianets-Podilskoho natsionalnogo universytetu imeni Ivana Ohienka, Fyzyko-matematychni nauky, Vypusk 15, 100-103. [in Ukrainian].

9. Fedulova, L. (2018) Natsionalna innovatsiina systema v umovakh tsyfrovizatsii [National innovation system in conditions of digitalization]. Ekonomichna teoriia ta pravo, № 4 (35), 44-64. [in Ukrainian].

10. Fuko Mishel. (1998) Nahliadaty y karaty [Supervise and punish] / per. z fr. Petra Tarashchuka. Kyiv: Osnovy, 392. [in Ukrainian].

11. Fuko Mishel. (2000) Problemy metodu: Interviu z Misheliem Fuko [Problems of Method: An Interview with Michel Foucault]. Per. z frantsuzkoi Vitalii Liakh. U vyd. Pislia filosofii: Kinets chy transformatsiia? Kyiv: Chetverta khvyliia. [in Ukrainian].

12. Khandii, O.O. (2019) Derzhavna pidtrymka tranformatsii trudovykh vidnosyn v IT-sferi v umovakh tsyfrovizatsii ekonomiky [State support for the transformation of labor relations in the IT sphere in the conditions of digitalization of the economy]. Ekonomika promyslovosti, № 2, 126-145. [in Ukrainian].

13. Code of Ethical Conduct, 2024, <<https://www.nyu.edu/about/policies-guidelines-compliance/compliance/code-of-ethical-conduct.html>> [in English]. (2024, June, 02).

14. Leadership & Management. Gallup, 2023, <<https://www.gallup.com/404252/indicator-leadership-management.aspx>> [in English]. (2024, June, 02).

15. Standards of Ethical Conduct, 2005, <<https://ethics.berkeley.edu/code-conduct>> [in English]. (2024, June, 02).

16. University Code of Conduct, 2024, <<https://oec.stanford.edu/code-conduct>> [in English]. (2024, June, 02).

Citation: Igor Gamula, Serhii Horiatskyi (2024). THE ROLE OF ETHICS IN THE EVOLUTION OF IT EDUCATION IN UKRAINE THROUGH THE LENS OF MICHEL FOUCAULT'S POSTMODERN CONCEPTS. Frankfurt. TK Meganom LLC. Paradigm of knowledge. 4(62). doi: 10.26886/2520-7474.4(62)2024.1

Copyright Igor Gamula, Serhii Horiatskyi ©. 2024. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.